

2011. II. szám

Hírlevél

BEKÖSZÖNTŐ

TANÉVZÁRÓ A DOBBANTÓBAN

KÜLSŐ ÉRTÉKELÉS A DOBBANTÓ PROGRAMRÓL

MI VIHETŐ TOVÁBB A DOBBANTÓBÓL?

A DOBBANTÓ ISKOLÁBAN LEJEN OTTHONRA A GYEREK
BESZÉLGETÉS KOZMA LÁSZLÓVAL

HÁTRÁNYKOMPENZÁLÓ PROGRAMOK EGYMÁS MELLETT
BESZÉLGETÉS KÁLLAI MÁRIÁVAL ÉS SZABÓ RÓZÁVAL

A DOBBANTÓ AZ ÍROTT ÉS ELEKTRONIKUS SAJTÓBAN, MÉDIÁBAN

III. évfolyam, 2. szám

Kiadja a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány
Dobbantó Projektiroda

Felelős kiadó: Kovács Gábor, a Kuratórium elnöke

Felelős szerkesztő: Bognár Mária

Olvasószerkesztő: Schüttler Tamás

Grafikai terv: Rubik Anna

Nyomda: Visit Nyomdaipari és Kereskedelmi Kft.

A program a Munkaerő-piaci Alap képzési alaprész központi keretéből, az Nemzeti Erőforrás Minisztérium és a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet támogatásával valósul meg.

Véget ért a második Dobbantó tanév, s október végével hivatalosan lezárul a program támogatott szakasza. Reményeim szerint a júniusi tanévváró azonban nem a fájdalmas búcsú pillanata volt, s korántsem csak azért, mert a csillebérci háromnapos diák és tanártalálkozó vidám hangulata elnyomta az ilyenkor gyakorta elővilanó szorongató érzést: véget ért hát ez is, pedig milyen jó, érdekes feladat volt, milyen kár, hogy véget ér, hogy szétszéled az évek alatt kialakult közösség, a csapat. A közös munka még a következő tanév elején is folytatódik, augusztus 24-26-ával a programba frissen bekapcsolódó kollégák felkészítését kezdhetjük meg, s még további két alkalommal folytatjuk a belépők segítségét szeptemberben és októberben. Ezen kívül október 6-8-án a már huzamosabban a programban dolgozókat három témában várja „mesterkurzus”. Végezetül az igazi programzárásra majd október 26-án kerül sor. A Dobbantó programtól tehát egyelőre nem kell és a későbbiekben sem szabad búcsúzni. A Dobbantó a következő időszakban mutathatja meg azt, hogy mennyire épült be az intézményekbe, mennyiben lett része a szervezeti és pedagógiai kultúrának, mennyire vált fontossá az iskolafenntartók, a vezetők és nem utolsósorban a pedagógusok számára.

Az előjelek nem rosszak, a magánbeszélgetésekben és a hivatalosabbnak tetsző fórumokon, mint például a május 12-én tartott vezetői találkozó, a vezetőkkel, fenntartókkal készült interjúk egyértelműen azt mutatják, hogy az elkövetkező időszakban hátrányos helyzetű rétegek

- 2 felzárkóztatásában helye van a Dobbantó pedagógiának, azoknak a konkrét módszereknek, amelyeket megismertek, megtanultak, gyakorlatukba építettek a pedagógusok. Persze sokakban él egyfajta aggodás amiatt, hogy miként lehet minél teljesebb formában megőrizni a Dobbantót, miként lehet biztosítani az alacsony létszámú tanuló-csoportokat, a páros óravezetést, a kevés számú tanárt az egyre nehezedő finanszírozási körülmények között. A Dobbantó, amint azt egyik kedves kollégánk mondta egy a program megőrizhetőségéről szóló beszélgetésben, nem attól olyan hatékony, hogy a viszonylag jól felépített, sokféle megoldásra lehetőséget adó modulokra épül, hanem az imént felsorolt sajátosságok miatt. Pontosabban a Dobbantó minden eleme együtt kerek egész, a beszélgető sarok babzsákszerű foteljétől a modulokon, a munkahelyi látogatásokon és a csocsón át, az egyénizés meghitt perceiig. Ezek teszik a Dobbantót Dobbantóvá, egyedivé, ez a feltételrendszer tette elviselhetővé diák és tanár számára az iskolát, ez sikerült feledtetni a korábban megélt megannyi kudarcot.

A készülő közoktatási törvényben szereplő, a halmozottan hátrányos helyzetű fiatalok felzárkóztatását segítő Híd program remélhetőleg merít a Dobbantóban felhalmozódott tapasztalatokból, ami erősítheti a Dobbantó értékeinek megőrzését, továbbvitelét. Ám én elsősorban a program intézményesülése terén eddig elért eredményekben bízva vagyok optimista. A Dobbantó továbbvitelének garanciáját az adja, hogy a résztvevő intézmények

nagy hányadában a Dobbantó pedagógia már korántsem csak a csapatok belső ügye, hanem egy jóval szélesebb pedagóguskör érdeklődik iránta, hogy számos intézményvezető, amint e hírlevél egyik interjújában olvasható, a felzárkóztató osztályok mindegyikében a Dobbantó módszert kívánja alkalmazni.

Jó lenne, ha a Dobbantó csapat tagjai között kialakult kapcsolatrendszer, az abban érvényesülő hálózati tanulás, jó gyakorlatok cseréje is megmaradna, ha maradna energia egymás segítésére. Talán ez a közel háromévnnyi idő, a közös programok alatt felhalmozódott érzelmi tőke, baráti kapcsolat elégséges lesz ezeknek a nem formális kapcsolatoknak a működéséhez. Ezek a kapcsolatok ugyanis nagyban hozzájárultak a program sikeréhez, a résztvevő pedagógusok és vezetők szemléletének formálódásához.

A Dobbantó mint akciókutatás egyaránt sokat jelentetett a pedagógusoknak, a szakmai stábnak, a szakértőknek, s persze legtöbbit annak a hozzávetőleg 400-450 diáknak, akik a program keretében tanulhattak. Biztos vagyok benne, hogy sokuk számára ez a program adott lehetőséget arra, hogy esélyük legyen egy másfajta iskolai és életpálya befutására. Ha csak ennyi eredménye maradna a Dobbantónak, már akkor is megérte.

Remélem, hogy ennél sokkal több eredmény volt ebben a programban, s még inkább több lehetőséget kínál a jövőre.

Bognár Mária

TANÉVZÁRÓ A DOBBANTÓBAN

- 4 Az FSZK 2008 óta megvalósuló Dobbantó projektjében hagyomány, hogy az érintett szereplők minden tanévet ünnepélyesebb keretek között zárnak, ugyanakkor az eseményben érintettek köre évről évre bővül. Az első, 2008/09-es év zárásakor még csak a projektbe bekapcsolódó 15 iskola vezetői, érintett pedagógusai és a megvalósításban résztvevő szakértők, FSZK munkatársak zárták együtt a tanévet. Ez a kör a 2009/10-es zárásra iskolánként 2-2 diákkal és a diák hírlevél teljes tanulói szerzői gárdájával, valamint az FSZK más partner szervezetei érdeklődő képviselőivel bővült. A programban pedig a NEFMI Közoktatási helyettes államtitkársága, a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, és a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat vezető tisztségviselői is aktív szerepet vállaltak előadóként, műhelyvezetőként.

A 2010/11-es tanévben nemcsak a résztvevők számában, hanem a zárásra fordított idő tartamában is változott: összességében három napos programmá bővült. Diák- és pedagógus műhelyek készítették elő a késő estébe nyúló, teljes napon át tartó ünnepélyes tanévzárót. A 2011. június 22-24. között szervezett háromnapos rendezvénynek a Csillebérci Ifjúsági és Szabadidő Központ adott helyet. A közel 120 dobbantós diákot tíz különböző műhely várta: DJ, dráma, egészséges életmód, énekes, hulladék újrahasznosítás, mozgókép, nyomtatott és web média, tánc, városnézés és természetjárás, valamint zenész. A pedagógusok, intézményvezetők az első két napon műhelymunkában vettek részt. A műhelyek a mostanra elkészült öt, a Dobbantó pedagógiát gazdagító módszertani füzet köré szerveződtek:

- Egyéni fejlesztés – de hogyan?
- Fejlesztő, támogató értékelés – de hogyan?
- A kapcsolati háló építése – de hogyan?
- A tanórákon túl – de hogyan?
- A tanulás tanulása, tanítása – de hogyan?

Június 24-én, pénteken a Dobbantóban dolgozó felnőttek tanévzárója végig plenáris keretek között zajlott, idén is a programhoz kapcsolódó szakmai előadásokkal, rekaszta-vitával „ünnepeltek” a résztvevő pedagógusok, vezetők és a programot támogató szakértők.

Gombkötő Andrea, a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány szakmai fejlesztési vezetője, köszöntője után három előadás következett.

Szabó Mária az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet tudományos munkatársa, a Dobbantó program iskola-fejlesztési szakértője Vezetők és vezetettek – avagy mit tanulhatunk a sarkkutatóktól címmel tartott nagy érdeklődést keltő előadást. A két nagy sarkkutató – Amundsen és Scott kapitány – vezetési gyakorlatát elemezve vilantotta fel egy sokszereplős szervezetben – amilyenek többek között a Dobbantó keretétől szolgáló intézmények is – lehetséges két, egymástól gyökeresen eltérő vezetési modellt, filozófiát. Amundsen azért volt sikeresebb Scott kapitánynál, mert saját álmait kívánta megvalósítani, ehhez gyűjtött csapatot és erőforrást, tudatosan készült feladataira, orvosi, hajózási, és az expedícióvezetéshez

szükséges előzetes tanulmányokat. Kevés számú szakértővel, nagyon célra orientáltan hajtotta végre feladatait. Az expedíciói során rugalmasan volt képes alakítani a végrehajtás operatív menetét.

Szabó Mária előadásának összegzéseként kísérletet tett arra, hogy a Dobbantóban megvalósuló iskolavezetési filozófiából mi hasznosítható a sikeres sarkkutató tapasztalataiból:

- Legyenek álmaid! (jövőkép, hosszú távú cél)
- Készíts terveket!
- Dolgozz következetesen céljaid eléréseért!
- Legyél szakember! (folyamatos tanulás, szakmai fejlődés)
- Gyűjts magad köré szakértő munkatársakat!
- Használd a kollégák szakértelmét! (fontosság érzése, elismerés)
- Tanulj a tapasztalatokból! (reflektivitás, folyamatos fejlődés)
- Mérlepelj, mielőtt döntést hozol!

Bognár Mária, a Dobbantó program vezetője A korai iskolaelhagyás ára – avagy miért is küzdenek valójában a dobbantós iskolák és pedagógusok? címmel tartott előadásában azt mutatta be, hogy milyen magas a társadalmi költsége az idő előtti, befejezett szakképzettség nélkül történő iskolaelhagyásnak, illetve adatokkal érzékeltette, hogy az iskolarendszerből való leszakadás milyen módon válik a gazdasági növekedés és az életminőség javítás korlátozó tényezőjévé.

Kiindulásként bemutatta, hogy az EU 27 tagállamában jelentősen csökken az alacsonyan iskolázott munkaerő iránti kereslet, ugyanakkor jelentősen nő (21%-ról 34%-ra) a felsőfokú végzettségűek iránti kereslet. Hasonló tendenciák várhatók a magyar munkaerőpiacon is. Magyarországnak is jelentős erőfeszítéseket kell tennie annak érdekében, hogy teljesüljön az az uniós célkitűzés, mely szerint 10%-nál ne legyen magasabb a korai iskolaelhagyók aránya. Az előadás részletesen bemutatta, hogy a korai iskolaelhagyás milyen sokféle módon befolyásolja hátrányosan az egyén életét: a munkaerőpiacon nehezebb az elhelyezkedés, nagyobb a munkanélkülivé válás valószínűsége, nehezebb a pálya- és foglalkozásváltás, az ezt segítő képzésben való részvétel, alacsonyabb jövedelem, életkereset, rosszabb lakhatási, fogyasztási, szolgáltatásvásárlási és egészség-megőrzési esélyek, fokozottabb a szociális és kulturális hátrányok átöröklése. Az előadás sokféle statisztikai adattal jól érzékelhetően mutatta be, hogy magas arányú korai iskolaelhagyás milyen társadalmi költségekkel jár. Az alacsony képzettségi szint fékezi a gazdasági növekedést, korlátozza a gazdaság innovációs képességét, nő a munkanélküli és a szociális ellátás költsége, jelentős bevételkiesést okoz az alacsony foglalkoztatási és kereseti szint miatt kieső SZJA, ÁFA és TB bevétel. Az alacsony képzettségű rétegek rosszabb egészségi állapota növeli az egészségügyi és a szociális kiadásokat, az e csoportok körében jelentkező magasabb bűnözési arány jelentősen növeli a bűnmegelőzési és büntetés-végrehajtási kiadásokat. Az előadás egyik legnagyobb figyelmet kiváltó

- 6 adatsora szerint a felsőfokú (egyetemi, főiskolai) képzésre fordított költségek jóval gyorsabban (5 év alatt) térülnek meg, mint a középfokú képzés állami ráfordításai (itt a megtérülés 8-9 év). Az előadás sokféle megközelítésben elemezte a korai iskolaelhagyás és a fiatalok bűnözés kapcsolatát, továbbá az alacsony iskolázottság és az egészségmegőrzés összefüggéseit.

Végezetül az előadó szólt a korai iskolaelhagyást mérséklő EU politika alapelveiről:

- Megelőzés: ahol előre bejósolható, hogy fennáll a korai iskolaelhagyás veszélye (Korai fejlesztés és vagy célzott támogató programok működtetése.)
- Beavatkozás: megakadályozni, hogy a lemorzsolódás ténylegesen bekövetkezzék
- Kompenzációs intézkedések: a már lemorzsolódott fiatalok visszasegítése (Megoldani azokat az iskolai nehézségeket, amikkel a fiatalok korábban szembesültek.)

Borbélyné Nagy Éva a Magyar Gallup Intézet munkatársa a 2010-ben végzett dobbantós diákok körében végzett pályakövetéses vizsgálat első eredményeit mutatta be előadásában. A vizsgálatban mind a tanulóktól, mind az osztályfőnököktől több lépcsőben szereztek információt. Önmagában jelzi a végzett tanulók Dobbantóhoz való viszonyát, hogy a 191 dobbantós diákból 141 válaszolt

folyamatosan a kérdésekre. A vizsgálat fontos eleme volt, hogy az Élmény Mintavételezési Módszer keretében a tanulók kéthetente, majd hetente sms-ben válaszoltak a kutatók kérdéseire.

A Dobbantó eredményességének egyik legfőbb mutatója, hogy a válaszoló tanulók döntő hányada (127 fő) a közoktatásban tanul, 6-an dolgoznak, s csak 8 olyan egykori diák van, aki nem tanul és nem dolgozik. A volt dobbantósok közül szinte mindenki szívesen gondol vissza a programban töltött egy évére. A kérdés adatai szerint a közoktatásba került diákok 44%-a mindig, 42%-a gyakran jól érzi magát a jelenlegi iskolájában. A munkába állt fiatalok 84%-a mindig vagy gyakran úgy érzi, hogy szereti a munkahelyét. Ezek az adatok döntő többségében olyan fiataloktól származnak, akik a Dobbantó programba kerülésüket megelőzően iskolai kudarcaik következtében lemorzsolódtak, tanulási nehézségekkel küzdöttek, s nem szerettek iskolába járni. A jelenleg tanuló fiatalok úgy érzik, hogy az iskolájukban tanáraiknak fele, osztályfőnökük 84%-a figyelembe veszi a diákok különbözőségét. A diákok 83%-a úgy látja, hogy a jelenlegi iskolájában be tudja fejezni a tanulmányait, osztályfőnökeik 89%-uk esetében gondolják ugyanezt. Ez az adat tehát arra utal, hogy a Dobbantó eredményesen fel tudta zárkóztatni a bekevert fiatalokat, s elő tudta segíteni az iskolarendszerbe való visszatérésüket. A Dobbantó ezt sok egyéb fejlesztő hatás mellett a diákok önismeretének fejlesztésével érte el. A Gallup kutatás azt mutatja, hogy a diákok 91%-a

tisztában van személyiségének erősségeivel, a tanárok véleménye megerősíti a tanulók pozitív önismeretét. Az sms kérdészés lehetőséget adott a diákok életükkel való elégedettségének és jövőbeli kilátásaiknak az elemzésére is. A megkérdezettek között magas az elégedett, optimista jövőképpel rendelkező fiatalok aránya.

A tanévzáró plenáris programját az Őszintén a Dobbantóról címmel meghirdetett panelbeszélgetés zárta. *Horváth Attila* beszélgetett a program négy vezetőjével (*Fejlesztő Tóth Edit* Kecskeméti Gáspár András Szakiskola, *Hublik Ildikó* Than K. Ökoiskola, Budapest, *Kozma László*, Kövessi Esély Szakképző Iskola, Budapest és *Nagy Mariann*, Budai Városkapu Iskola, Pécs). A panelbeszélgetés résztvevői egyetértettek abban, hogy jelentős társadalmi igény mutatkozik az iskolarendszerből kiszorult, tanulási nehézségekkel küzdő diákok felzárkóztatását biztosító olyan programok iránt, mint a Dobbantó. A program sikerében jelentős szerepe van annak, hogy a résztvevő iskolák zöme e téren korábbi programok, elsősorban az SZFP programban már szerzett tapasztalatokat. A Dobbantó program jelentősen hozzájárult az iskolák pedagógiai kultúrájának fejlesztéséhez, szinte mindegyik intézményben más, hasonló céllal működő tanulócsoportokban is alkalmazzák a Dobbantó jó néhány elemét. A résztvevők között vita alakult ki arról, hogy költségigényesebb-e a Dobbantó program, mint más ilyen jellegű programok. Az esetlegesen magasabb költségek egyrészt nagyobb pedagógiai hatékonyságot eredményeznek, másrészt

- 8 ésszerű iskolai gazdálkodással szükséges források egy része előteremthető. A beszélgetés moderátorának arra a felvetésére, hogy ha ennyi pozitívuma van a Dobbantónak, akkor miért nem terjed „futótűzként”, mind a négy beszélgetőpartner azt válaszolta, hogy szükség van/lenne egy olyan bátorító oktatáspolitikára, amely egyértelműen igényli és támogatja a program folytatását, terjedését, az ehhez szükséges hálózatosodást. A beszélgetésben résztvevő vezetők mindegyike bízik abban, hogy a most születő közoktatási törvényben megmaradnak azok a törvényi feltételek, amelyek változatlanul lehetőséget adnak majd az ilyen jellegű képzésre.

KÜLSŐ ÉRTÉKELÉSEK A DOBBANTÓ PROGRAMRÓL

Részletek a Qualitás Dobbantó programot értékelő negyedik külső értékelési jelentéséből 2011 február

Amint az ismert a Qualitas Tanácsadó Kft a Mondolat irodával közösen folyamatosan értékeli a Dobbantó programot, mindenek előtt a különböző dimenziókban, szintereken lejátszódó fejlődési folyamatokat. Az alábbiakban részleteket közlünk a 2011 februárjában közzreadott negyedik értékelési jelentésből.

A célok alapján megállapíthatjuk, hogy a projekt a tervezettekkel összhangban működik, a tevékenységet végzők véleménye, visszajelzése megerősíti a tervek és a működés koherenciáját. Az intézmények szinte mindegyikében megtalálta a program a maga helyét az intézményi működésben.

A Dobbantó jól érzékelhető, jelentős változást, fejlődést eredményezett a vizsgált célcsoportban. Az intézmények változáshoz való viszonya, fejlődése – természetes módon – egyedi mintázatot mutatott. A dobbantós iskolák között van olyan, amelynek szakmai működését a fenntartója példaként állítja a többi, általa fenntartott intézmény elé. A Dobbantó programban résztvevő intézmények egészében javuló tendencia mutatható ki az előző évekhez viszonyítva. A kapott eredmények alátámasztják

a program működésének sikerét. A program iránt rendkívül elkötelezettek a teamek tagjai, azonosultak a program személyközpontú pedagógiai szemléletével és ennek megfelelően végzik munkájukat.

A teamek tagjainak véleménye szerint javult a szervezeti működés az intézményekben, az első mérés eredményeit azonban összességében nem sikerült elérni. Eredményeink szerint olyan szervezeti hiányosságok, amelyek veszélyeztették volna a program működését, nem álltak fenn egy intézményben sem. Az új működésmódok sikeres integrálása megtörtént, az iskolák szervezeti működése kiegyensúlyozottá vált, melyet a munkamegosztás további fejlesztésével lehetne még harmonikusabbá tenni.

A szervezeti klíma vizsgálatokor a nyitott iskola szellemiségének meglétét igyekeztünk feltárni az iskolákban. Ehhez két tényezőt vizsgáltunk meg: az egység hiányát és a csapatszellemet. A Dobbantó program szorosan épít a rendszer tagjainak kooperációjára, a teamek tagjai közötti szoros az együttműködés a mindennapi munka során, ami például a páros óravezetés kapcsán alapvető és elengedhetetlen. Hiába vannak innovatív ötletei egy intézményben dolgozó pedagógusnak, ha azt a többiek nem fogadják el, nem fog az ötlete beépülni a mindennapi működésbe, hiszen ehhez támogató társas környezetre, tantestületi egységre van szükség. A csapatszellem megléte esetén a tagok társas szükségletei

kielégülnek, és mindannyian elfogadják a csoporttal közösen elérendő célt. A Dobbantó programmal való azonosulás szempontjából igen fontos, hogy a csapatok tagjai számára értéket képviseljen részvételük a programban, és az új csoporttagság, amelyre optimális esetben elégedetten gondolnak.

A csapatok válaszai alapján az intézményekben a pedagógusok között erős az összetartás, az egymás elfogadásán és tiszteletén alapuló partnerkapcsolat, amiből erőt tudnak meríteni a hétköznapiak során. A vezetők odafigyelnek a csapatok tagjaira, és büszkéek a pedagógus kollégáik teljesítményére.

A csapatok mint munkaközösségek, a tanulók számára több tekintetben is mintát nyújtanak. Egyrészt megjelennek a tanulók számára mint 5-9 fős csoport, aminek tagjai mind különböző személyiségek, saját szereppel a közös munkában, másrészt a mindennapi munka során a páros óravezetés esetében kisebb csoportként is, amelyben a tagok működése sok tekintetben eltérő egy többfős csoport működésétől.

Kiemeljük, hogy a megkérdezettek szerint az iskoláknak van szellemisége. A pedagógusok rendkívül pozitívan viszonyulnak a tanításhoz, megvan bennük az az elhivatottság, amely a program célcsoportjául választott fiatalok differenciált és személyre szabott neveléséhez elengedhetetlen. A sajátos nevelési igénnyel kapcsolatos

attitűd esetén a pedagógusok és a projektvezetők is azt jelezték vissza, hogy sokat tanulhatnak a sajátos nevelési igényű gyerekekkel való foglalkozásból, továbbá véleményük szerint az oktatási módszereket a sajátos nevelési igényű gyerekek igényeihez kell igazítani. Fontosnak tartják, hogy a gyerekek szüleivel minél többször beszéljenek, és úgy gondolják, hogy a pedagógusok felelősek a tanulók sajátos nevelési igényének felismeréséért.

A Dobbantó program több szinten és több területen, azaz nagyon komplex módon nyújt az intézmények számára fejlődési lehetőséget. Az, hogy az egyes intézmények mennyire tudnak élni ezzel, pl.: a változáshoz való viszony vizsgálatával néztük meg a konkrét működési területek esetében. Ezek a területek az önértékelés, a tervezés, a bevonás, a fejlesztés, a koordinálás – munkaszervezés és a vezetés voltak.

A negyedik mérés még inkább megerősítette azt az eredményt miszerint az intézmények törekednek a változások minél magasabb szintű kezelésére, és ezek megítélése is emelkedő tendenciát mutat. Az egyes intézményeken belül a különböző területeken való elégedettség differenciáltabbá vált, ami a tapasztalatok különbözőségén túl, a szereplők eltérő feladatain és felelősségén egyaránt alapszik, hiszen a működés más területeit látja át részletesebben egy pedagógus, és megint másokat egy igazgató.

A tantestületek fejlődésével kapcsolatban elmondhatjuk, hogy mind tanítás gyakorlatában a projektmódszer, mind pedig a kooperatív módszer jellemzi a tanulási folyamat megvalósulását. A tanár szerepét a program közreműködői ennek megfelelően leginkább a forrásfel-táró szereppel azonosították, a tanulók iskolai értékelése szempontjából a projektmódszer jellemzői irányában tapasztalható kedvező megítélés a hagyományos oktatás jellemzőivel szemben.

A Dobbantó pedagógiai szellemiségével, céljaival összecseng a pedagógusok megítélése, mert mindhárom csoport szerint leginkább a képességfejlődés és az elsajátítási folyamat értékelése jellemzi a tanárokat. A program sikerességének megítélése szempontjából ez az eredmény kulcsfontosságú, hiszen a pedagógusokban létrejövő pedagógiai szemléletváltozás iránya és erőssége a program által generált változás, tanulás mélységére utal.

A tananyag fejlesztése sem állt meg a tavalyi év folyamán, mivel ebben a tanévben a visszajelzések hatására olyan fejlesztéseket hajtottak végre a modulokon, amelyek által a tanulók számára még inkább feldolgozhatóvá, elsajátíthatóvá vált a tananyag. A program tanulót középpontba állító szemlélete, a tanulók egyéni megismerési folyamataira való koncentráció iránti beállítódás és erőfeszítés semmit sem veszített erejéből az indulás óta, amely jól jelzi, hogy a Dobbantó program mint szervezet minden szinten azonosult a program kitűzött céljaival.

Dobbantó programnak érezhető hatása van az intézmények egészére is: megfogalmazható az, hogy hatása nem korlátozódik a programban résztvevőkre, hanem terjed az intézmény azon tanárainak körében is, akik nem tanítanak a „dobbantós” osztályokban. A válaszok alapján megállapítható, hogy a program oly módon is „továbbterjed” az eredeti kereteken, hogy a tanárok más osztályokban, az iskolai munka más területein is alkalmazzák a megszerzett tudást, illetve a Dobbantóban szerzett ismeretek motiválják a tanárokat az újabb ismeretek megszerzésére és hasznosítására is.

Az intézmények szakmai elkötelezettségét és fejlődését jelzi, hogy egy dobbantós iskola kezdeményezésére sor került a Dobbantó Tudományos és Művészeti Diákonferencia megrendezésére, melyen nyolc Dobbantós intézmény vett részt.

Megfigyelhető a programban résztvevők munkájában az új módszerek és tevékenységek alkalmazása, ami – a belső kommunikáción keresztül – hatást gyakorol más tanárokra, és az esetek egy részében már azonosíthatók a szervezet egészét elérő hatások. Mindez a fenntartható működés szempontjából igazolja a program működésével szembeni elvárások teljesülését. A program hatása jól láthatóan megnyilvánult a dobbantós iskolák regionális találkozásán, Miskolcon, ahol a rendezvény témáját az iskola egyéb programjai és a Dobbantó program közti kölcsönhatás, a programok egymástól való tanulása képezte.

Összegezve az elemzéseket azt láthatjuk, hogy a meghatározó többség egyértelműen elégedett az eredményekkel. Az intézmények és a Dobbantó program kölcsönösen hatottak egymásra, komoly fejlődési utat jártak be. Az iskolákban történt szervezeti tanulás intézményenként eltérő mértékben és mélységben megy végbe, így az utolsó félév még lehetőséget nyújt arra, hogy a program vezetése egyénileg, specifikusan az adott intézmény lehetőségeihez és igényeihez igazítva támogassa ezt a folyamatot. Mivel az egyes intézmények tanulási útja meglehetősen egyedi mintázatot mutat, érdemesnek tartjuk az intézményekben kifejlesztett jó gyakorlatok, megoldási módok összegyűjtését és elemzését, mintegy a folyamat hatásául létrejövő eredmények összegzéseként.

MI VIHETŐ TOVÁBB A DOBBANTÓBÓL?

16 2011. május 12-én a Dobbantó program keretében sor került a hagyományos vezetői találkozóra, amelynek egyik foglalkozásán arra a kérdésre kerestek választ a résztvevők, hogy a Dobbantó támogatott szakaszának lezárulását követően mi az, amit egy-egy intézményben meg tudnak, feltétlenül meg akarnak őrizni. A beszélgetés magnófelvétele alapján készítettük az alábbi összeállítást, a gondolatokat megfogalmazók nevét elhagytuk, mivel a felvételen nem minden megszólalót tudtunk azonosítani. Úgy gondoltuk, hogy a neveknél fontosabb a mondandó, a Dobbantó filozófiájával való elköteleződés bemutatása.

„A Dobbantó legnagyobb értéke, hogy tudatosabbá váltak a pedagógusok. Számos dologban korábban ösztönösen kerestünk megoldásokat, s ez a program megtanított arra, hogy minél inkább tudatosan tegyünk, előre kalkuláljuk a lehetséges tanulói reakciókat, előre lássuk, hogy egy lépés, egy mondat, egy pedagógusi reakció mit eredményez egy-egy tanuló esetében.”

„A Dobbantó szükségessé tette a feszültségek kezelése során a felek közötti mediációt. Ez vezetett oda, hogy nálunk Kecskeméten 15 mediátor tanárt képeztünk ki az iskolánkban. A mediációt megtanuló tanár másként viszonyul a konfliktusokhoz a saját munkájában is. A fegyelmik rendszerében lehet az a fegyelmi vizsgálat határozata, hogy mediátorhoz utaljuk a konfliktusban résztvevőket.”

„Az egyéni fejlesztés nálunk beépült, intézményesült, s szerintem, ha véget is ér a program támogatása, ez akkor is működni fog, remélhetőleg nem csak a kifejezetten Dobbantó osztályokban.”

„Megtanultuk a támogató segítő pedagógusszerepet, s kiléptünk a pódiumos tanárszerepből. A Dobbantó segített kialakítani azt a fizikai környezetet, amely sugallja a tanár számára az egyéni fejlesztést, az egyéni támogatást, az egyéniző szobák létezése sugallja, hogy üljek le a gyerekekkel. A környezet megmarad, s ez kínálja mindenkinek, hogy éljen az egyéni foglalkozás, fejlesztés lehetőségével. Már csak használni kell dolgokat.”

„Nálunk az első az attitűdváltozás volt. Jelentősen változott a pedagógusok hozzáállása a problémás gyerek-csoporthoz. Támogató, segítő, elfogadó attitűd alakult ki a kollegákban, s ez minden bizonnyal megmarad. Ráadásul ezt viszi magával más osztályokba is, ahol tanít. Az a hat tanár, aki ebben a programban dolgozott ugyan nem fogja megváltani a teljes 180 fős pedagógus testületet, de sokakat magával húznak a dobbantós tanárok, sokakban hat ez az attitűdváltás.”

„Ez az egész rendszer beépült a szakmai előkészítő osztályok működésébe, jöllehet egy Dobbantót megjárta, az ottani szellemiséget magába építő, szívó kolléga egy 30 fős osztályba kerül be, nyilván nem tudja a Dobbantó szellemiségét érvényesíteni. Ennek a programnak a lényege,

hogy kevés tanulóval működik, a gyerekek kevés számú tanárhoz kötődnek. Egy szakképző osztályban, ahol 15-20 tanár tanít nyilvánvaló, hogy nem tud kialakulni ez a kötődés. Ezért is szeretnék a szakiskolai képzést is a Dobbantó jellegű képzés irányába vinni.

Akiben ez az attitűdváltás megtörtént, annak érezhetően kevesebb fegyelmezési problémája van. Több team tag korábban nem bírt az ilyen nagyon problémás gyerekekkel, kiborulva kirohant az osztályból, s most, hogy megtanult tudatosan elébe menni a problémának, egyéni módszerekkel közelíteni a gyerekekhez, becserkészni őket, most már nem hallom tőlük, hogy kiborulnának."

„Persze nem mondjuk, hogy ez egy százszázalékosan megváltó dolog, s ettől kezdve az élet 180 fokot fordul, s minden megoldódik ettől, de sok minden megváltozik, például a gyerekek feszültségeinek, idegesebb reakcióinak a megértése. Persze egy 30-40 fős osztályban ezeket a személyre szóló módszereket nem lehet alkalmazni."

„Fontos változás, hogy egy Dobbantót megjárta tanár, többé nem azzal a hozzáállással megy be az osztályba, hogy megmondom a tutit, kihirdetem az igazságot, s nem törődöm azzal, hogy az osztály fele észre sem veszi, hogy ott vagyok. A váltás abban van, hogy egyénileg figyelek mindenkire, s együtt keresem velük a problémákra a megoldást. A csoport sokféle sajátos igényéhez alkalmazkodom."

„Nemcsak a pedagógusok attitűdje változott meg, hanem azoknak a gyerekeknek az attitűdje is, akik ezekkel a pedagógusokkal dolgoztak. Azt figyeltük meg – a szakmai előkészítő osztályok tapasztalatai alapján –, hogy a gyerekeink sokkal jobban be tudnak illeszkedni a nagy létszámú osztályokba. Ők is elfogadóbbak, empatikusabbak lettek. Korábban gyakorta ők is kirohantak, felkapták a vizet, s most ők válnak az ilyen problémákban társaik és a tanáraik közötti feszültség kezelőivé. Ők ebben a személyes viszonyban megtanultak szabálykövetővé válni, megtanulták kommunikálni a problémáikat. Visszatérve a hagyományos közösségbe nagyon sikeressé válnak. Kitűnnek a nyíltságukkal, az önbizalmukkal, a másfajta tanulási módszereikkel, amit ebben a Dobbantó jellegű közegben sajátítottak el. Ezért sem válik stigmává, hogy honnan jött, nem azt mondják rá, mint korábban, hogy a „hülyék osztályából jött”, hanem tekintélyt tud magának kivívni a kulturáltságával, az alkalmazkodó képességével."

„Nálunk az attitűdváltás a vezetők és a technikai személyzet szintjén is végbement. Ők is sokkal elfogadóbbak lettek."

„Feltétlenül megmarad az egy osztályban tanító tanárok közötti team munka, ami jelentős eredmény. A Dobbantó alacsony létszáma lehetővé tette, hogy a tanárok a gyerekek fejlesztését, fejlődését, problémáit stb. megbeszélhessék. Ezt egy 30 fős osztályban nyilván nem lehet megtenni. De a legkritikusabb esetekben össze tudnak ülni, s megbeszélni a problémákat."

18 „Megtanultunk teamben dolgozni, ezt sem tudtuk a Dobbantó előtt. Nekem eleinte nagyon nehéz volt, mert én csak abban vagyok biztos, amit ötször leellenőrzök. Azzal a szemlélettel éltem, hogy egyedül tudok dolgozni, más ne csinálja amiben én dolgozom – s aztán megtapasztaltam, hogy milyen együttműködni másokkal. Az iskolámban most a Dobbantó team mellett lesznek más teamek: lesz egy SNI team, lesz egy halmozottan hátrányos team, tehát a team, mint munkaforma beépült, legalább is igyekszünk, hogy beépüljön a szervezeti kultúránkba.”

„A Dobbantó előtt a szakmára előkészítő évfolyamba szinte alig lehetett kollégát találni, aki ott szeretne tanítani. Azt mondták: Oda nem megyek be, mert ott lehetetlen tanítani. A Dobbantó megismerése után ma a kollégák szeretnének ott tanítani. Nem egyedül ebben, hanem mind az öt szakmai előkészítő osztályban, amely Dobbantó filozófiával működik. Látják, hogy itt eredményes munkát lehet végezni.”

„A modulok egyik nagy értéke, hogy ezek a szakmai előkészítő osztályba is átvihetők.”

„A pécsi regionális találkozón jött elő az akadályversenyeknél, amikor arra a kérdésre kellett válaszolni a kollégáknak, hogy „a diákok miért szeretik a Dobbantót”, egy pedagógus mondta el, hogy ő 20 évnyi tanári munkája során ebben a programban élte meg először, hogy az iskolában lehet értelmesen beszélni egymással. Tehát

nemcsak a diák éli meg, hogy időt fordítanak rájuk, hanem a teamben folytatott kommunikáció révén a pedagógus is nagyon hasonló dolgot él meg. Egyébként elképesztő, hogy évtizedekig dolgoznak pedagógusok egymással úgy, hogy értelmes szót nem váltanak egymással."

„Nálunk épp ez a cél lebegett a kollégák előtt, s látták, hogy ez a beszélgetés értelmes, s jó, termékeny, s egyre inkább becsatlakoztak ebbe. Ez túlnőtt a Dobbantón, a szakmai előkészítő osztályokon, s iskolai szinten kezd igényé válni, mert látják a kollégák, hogy így lehet új dolgokat megismerni."

„Egy évvel ezelőtt a modulokat tartottuk a Dobbantó legfontosabb elemének, ma már tudjuk, hogy a modulok abszolút nem fontosak, nem ez a Dobbantó lényege, nagyon nagy segítség, de önmagukban semmit nem érnek, ha nincs hozzá a team, az egyéni fejlesztés, az egyénítés, a környezet."

„A Dobbantóban imádtuk azt a szabadságot, amit nagyon sok kolléga életében először élt meg. Először érezte, hogy egy igazi alkotói szabadsága volt arra, hogy fenntartva a program céljait, a saját képére formálja a módszereket, tartalmakat. Nem azt kellett tennie, hogy „üsd fel az x. modul 15. oldalát”, aztán eszi nem eszi lenyomom a diák torkán, hanem lehetett teljesen másképpen csinálni. Ettől a szabadságtól tényleg szárnyaltak a kollégák. Olyan gyönyörű saját anyagokat csináltak, amire büszke vagyok.

Boldogan vittek be új tananyagtartalmakat az óráikra, meg dolgoztak a szemléltető eszközökön. Egy átlagos, normál iskolában nehéz elérni, hogy a tanár ne a 15 éves jegyzetéből tanítson. Mi már azon gondolkodunk, hogy jövőre mit kell átdolgoznunk, mert idén nem ment jól. Pedig tudja, hogy jövőre nem fizet neki senki."

„A Diaktoborzás is nagy érték, ez már mindig működni fog. Együttműködési megállapodás a munkaügyi központokkal, ugyanígy a többi intézménnyel: családsegítővel, a drogambulanciával, a rendőrséggel, pártfogó felügyelettel, kisközségi családsegítőkkal – hiszen ott a lemorzsolódók végképp elvesznek, mert a városhoz képest sokkal szűkebbek a lehetőségek – civilszervezetekkel, egyesületekkel. Év elején egy-két gyerek volt, mondtam a főigazgatóknak, hogy ne izguljon, október elejére tele lesz a Dobbantó osztály. Mert a Dobbantónak pont az a lényege, hogy ne szedjem ki a gyerekeket a másik osztályokból, és velük töltsen fel, hanem mint lehetőséget meg kell hagyni azoknak, akikkel a környező iskolák nem akarnak küszködni. Konkurens iskolák hívnak bennünket ilyenkor, mert ők nem akarnak ezekkel a nagyon problémás gyerekekkel küszködni, inkább eltolják maguktól őket. De nekik is kell valahol lenniük. Végre ott van a Dobbantó, egy mentstár, akit fel lehet hívni októberben, novemberben."

„Óriási jelentőségű az a személyes kapcsolat a jegyzővel, családsegítővel, nem nekünk kell a toborzás érdekében menni, hanem ők hívnak minket a megoldás érdekében.

20 „Egy pedagógiai tanácskozáson halottam komoly pedagógiai kutatóktól, hogy nem ördögtől való a szegregálás, ha az konkrét céllal történik, ha annak érdekében szegregálunk, hogy a speciális fejlesztés aztán lehetővé tegye a valóságos integrációt. A Dobbantó jellegzetesen ilyen. A Dobbantóban megvalósuló szegregáció segíti elő, hogy az öntudatukban, önismeretükben, nagyon gyenge, önértékükben porig alázott gyerekek személyiségét újra felépídjük, hogy visszavezethetők legyenek a normál iskolázásba, s hogy ott meg tudjon ragadni, meg tudja állni a helyét a többi gyerek között, hogy bízzon magában, hogy felépítsen egy új attitűdöt, amely lehetővé teszi, hogy ép személyiséggel élje a diákéletét, s a további életét.”

„Az értelmes szegregáció vezet az integrációhoz.”

„Mi meg fogjuk tartani a projektmódszert, a páros óra-vezetést, a kontakt órák rendszerét, s nagyon fontosnak érezzük a szakiskolai osztályokban tanító tanárokkal való kapcsolattartást. Ugyanis sok helyen van olyan tanár, aki nem tudja, hogy a műhelyben ki oktatja a szakmát. 10 év után is csak látásból ismeri a műhelyben tanító kollégáját. Erre jó a team. A későbbi szakoktató bemegy az előkészítő vagy a Dobbantó osztály óráira, megismeri a gyereket. A mi iskolánkban is eleinte „lasszóval” kellett ezekre a programokra fogni a tanárokat, eleinte csak az SZFP-s tapasztalatokkal rendelkező kollégák vállalkoztak, s mára egyre több „mezei” tanár kéri, hogy taníthasson ilyen programokban. Értekezleten elhangzott: Pihenni

járunk a Dobbantóba, a kiégés ellen járunk oda, mert ott lehet valami értelmeset csinálni.” Mi meg fogjuk jövőre duplázni a Dobbantót, megteremtjük hozzá a második fizikai környezetet. Egyetértek azzal, hogy az integrációhoz a szegregáción keresztül vezet az út. Ha ugyanis egy 43-as osztályba beteszünk 12 olyan gyereket, akiből 3 is sok, akkor termeljük a lemorzsolódást, a kudarcot, de a Dobbantó képes kezelni azokat a problémákat, ami a megelőző kudarcokhoz vezetett, s egy év múlva esély van arra, hogy a normál osztályban kezdje meg a tanulást egy ilyen gyerek, megbélyegzés nélkül.”

A DOBBANTÓ ISKOLÁBAN LELJEN OTTHONRA A GYEREK

Beszélgetés Kozma Lászlóval, az Esély Kövessi Erzsébet Szakképző Iskola igazgatójával

Az Esély Kövessi Erzsébet Szakképző Iskola az egyik legnagyobb hagyományokkal rendelkező olyan szakképző intézmény, amely alapvető feladatának tekinti a hátrányos helyzetű fiatalok felzárkóztatását, szakképzésbe történő bevezetését. Az intézmény honlapján ezt a sajátos küldetést az alábbiakban fogalmazta meg az iskola vezetése:

„Az ESÉLY Kövessi Erzsébet Szakképző Iskola nyitott, a változó társadalom igényeire válaszokat kereső és adó, a felnőttek és a fiatalok együttműködésén alapuló nappali rendszerben működő, szakmunkás bizonyítványt és érettségit adó, alapítványi fenntartású szakképző iskola. Célja az iskolarendszerű szakképzésen, és az iskolarendszeren kívüli felnőttképzésen keresztül az elsősorban hátrányos helyzetű társadalmi csoportok elsődleges munkaerőpiacra történő segítése, az etnikai alapú megkülönböztetés megelőzése, illetve leküzdése, a munkaerőpiacon tapasztalható megkülönböztetés visszaszorítása.”

Az iskola Dobbantó programban való részvételéről, a program iskolai célokba illeszkedésének tapasztalatairól beszélgettünk *Kozma László* igazgatóval.

Kövessibe kerülő gyerekek összetételét elemezve kiderül, hogy meglehetősen sokféle hátránnyal küzdő gyerek, fiatal tanul az intézmény falai között, korántsem csak társadalmi hátrányokkal küzdő, hanem sok a sajátos nevelési igényű, mentálisan éretlen, a kudarcok hatására sérült személyiségű diák fejlesztését vállalják a pedagógusok. Mi készítette az intézményt arra, hogy szinte az egész pedagógiai tevékenységét a különböző szempontból hátrányos helyzetű diákok nevelésére, képzésére fókuszálja?

Valóban ez erőteljesen jellemzi a tevékenységünket. Talán ezért is vállalkoztunk azonnal a Dobbantó programban való részvételre. Mi számunkra természetes, hogy vállalkozunk ennek az egyre népesebb ifjúsági rétegnek a képzését. A Dobbantót megelőzően 2001-ben az NSZI által indított felzárkóztató programban vettünk részt, ez a Dobbantónál jóval szűkebb réteg képzését tette lehetővé, mert a 16. életévüket betöltött, s a 7. általános iskolai évfolyamát elvégzett tanulók számára indíthattuk. Viszonylag kevés számú diákkal indult ez az osztály, ahol bőségesen szereztünk tapasztalatot, pedagógiai gyakorlatot a felzárkóztatásról. 2003-ban aztán elindult a Szakiskolai Fejlesztési Program, szintén az NSZI égisze alatt. Ennél a programnál meghívtak bennünket, hogy négy-öt másik iskolával együtt vegyünk részt a program tartalmának a kidolgozásában. Ebben team munkával működtünk együtt a meghívott többi intézmény szakembereivel. Közös munkával született meg a szakmára előkészítő évfolyam teljes programja. Ennek a programnak az

irányítása Kerékgyártó László nevéhez fűződik, aki a hat legjobb hazai szakképző intézmény vezetőiből, pedagógusaiból hozta létre a programot kidolgozó csapatot, így rengeteg gyakorlati tapasztalat épült be. Az SZFP azért jó program, mert alulról jövő innovációkból, iskolai fejlesztésekből mozaikszerűen készült el. Ezekbe a mozaikdarabokba pedig hosszú évek képzési tapasztalatait tették bele a résztvevők. Ugyanis a hátrányos helyzetű, kudarcokkal küzdő gyerekek képzésének problémája valójában a rendszerváltást követő évek óta jelen volt néhány iskola tevékenységében. Mondhatni, hogy a program egy hosszú, szerves fejlődés eredményeként alakult ki. Ebben a programban jelentős lépés volt az úgynevezett 10 hónapos képzés indítása, amelyben a

kilencedik évfolyamból kibukott gyerekek felzárkóztatása történt, s ugyanígy fontos elem a 20 hónapos képzés, amely lehetővé tette a 7. évfolyamnál kevesebb befejezett általános iskolai osztályt végzettek számára a hiányaik pótlását. Ezekben a képzési formákban sikerült elérni, hogy ne mamut osztályokban történjék a felzárkóztatás, mert mi, akik ezt évek óta gyakorlatban csináltuk, tudtuk, hogy a személyre szabott program alacsony tanulólétszám mellett valósítható meg. Ezért kellett kimondani, hogy a felzárkóztatás maximum 16 fős csoportokba történhet. Fontosnak tartottuk, hogy ezekben a csoportokban a hagyományos oktatástól jelentősen eltérő pedagógiai módszereket kell alkalmazni. Ilyen például a kooperatív tanulási technika, illetve a

24 projekt módszer alkalmazása. Az SZFP programban részt vevő tanáraink megfelelő képzés keretében megtanulták ezeket a speciális fejlesztő módszereket. Ugyancsak jelentős tanulási lehetőséget jelentett az, hogy a tanárok külföldi iskolákban tanulmányozhatták az ilyen jellegű felzárkóztató programok működését, konzultálhattunk az ott dolgozó kollégákkal. Olyan szervezeti megoldásokat tanulmányozhattunk többek között, mint az integráció és a szegregáció alkalmazása.

A tanulási környezet alakítása terén is jelentett előzetes tapasztalatokat az SZFP program?

Komoly tapasztalatokat szereztünk az SZFP programban a speciális tantermek kialakítása terén is. Amikor 2003-ban elkészült a mi SZFP osztályunk, azt hittük, hogy egy ilyen felzárkóztató osztály működik majd folyamatosan az iskolánkban. Közben azonban kiderült, hogy egyre több olyan gyerek, fiatal kerül hozzánk, akinek erre a típusú felzárkóztató, szakmai előkészítő képzésre van szüksége. Mondhatni, hogy komoly gyakorlatot szereztünk a felzárkóztatáshoz szükséges környezet, tanulásszervezés terén. S ezeknek a tapasztalatoknak a birtokában kezdtünk hozzá a Dobbantó iskolai megvalósításához. A program követelményeit tanulmányozva érzékeltük, hogy egy az SZFP-hez hasonló, de sok elemében azért más képzési program ez. Több nevelési, egyéni foglalkozási elemet tartalmaz, többféle pedagógiai innovációt igényel.

Véget ért az első dobbantós tanév. A két hasonló, de bizonyos értelemben eltérő elemeket is tartozó program ismeretében melyik program dominál majd az Esély Kövessi intézmény hátránykompenzáló tevékenységében?

Nem így vetném fel a kérdést. Sokkal inkább az történik, hogy az egyik hat a másikra. A Dobbantó első tanéve alatt szerzett tapasztalatok alapján számos jó elemet beviszünk a négy szakmai előkészítő program szerint működő osztályunkba. A Dobbantóval együtt tehát összesen öt osztályban közel 100 diák tanul fejlesztő, felzárkóztató képzésben. És legalább 200 gyerek van várólistán. Ez jól mutatja, hogy az 5 évvel ezelőtti egy osztálynyi négy-öt fős induló létszámhoz képest milyen nagy igény van az ilyen jellegű programok iránt. Az általános iskolából kieső, a szakképzésből lemorzsolódó hátrányos helyzetű gyerekek nagy számban az utcán vannak, kallódnak. Ők is, még inkább a szüleik keresik az iskolát, ahol megoldódhat a sorsuk, de az igényekhez képest nagyon kevés ilyen iskola van. A vidéki helyzetet nem ismerem, de Budapesten nagyon kevés olyan iskola van, ahol megkaphatnák azt a sokat emlegetett második esélyt arra, hogy tanuljanak, hogy szakképzettséget szerezzenek, hogy ne kallódjanak el.

Ebből a 100 felzárkóztató képzésben tanuló gyerekből mennyi tekinthető a Dobbantó igazi célcsoportjának? Azaz, számos iskolai kudarcot szenvedett már el, az alapkompenciáit tekintve nagyon hiányos tudással rendelkezik,

s a családi háttere is mind anyagi, mind érzelmi, mentális értelemben rossz. S korántsem csak roma származású gyerekek gondolok.

Először ehhez az utóbbi megjegyzéshez annyit, hogy miközben az egész intézményünkben, így a felzárkóztató osztályainkban magas a roma gyerekek aránya, ezt az egész hátrányos helyzetet, a kudarcok, a tudáshiányok kompenzálását nem szabad egyfajta roma kérdésként, a programokat, így a Dobbantót, roma oktatási programként kezelni. Más rétegek is élnek mélyszegénységben, hátrányban, s a gyerekeik is sajnos magas arányban sodródnak ki az iskolarendszerekből.

Ezt nagyon fontos hangsúlyozni, mert a „csak roma” programokhoz a közgondolkodásban hozzákötődik a szegregáció bélyege, ami pedig eleve sikertelenséget jelent a mindennapi közfelfogásban.

Konkrétan a kérdésre válaszolva: amikor az ezekbe az osztályokba, így a Dobbantóba bekerülnek a gyerekek, mindegyikükre jellemzőek azok a problémák, amiket az imént felsorolt. Az a jó például a Dobbantóban is, hogy nem pecsételődik meg az oda kerülő gyerek sorsa, nem kap végleges címkét. Ugyanis, ha kiderül, hogy valaki a körülmények szorításától szabadulva kibontakozik, látszik, hogy komoly szakmai képzésre alkalmas – s ilyen sikeres gyerekek hála Istennek vannak szép számmal –, akkor meg van a lehetőség, hogy a neki leginkább

megfelelő iskolatípusba kerüljön. Épp azért van ez a felzárkóztató év, hogy kiderüljön a gyerekek fejlődésében tapasztalható problémák oka, megismerjük a gyerekekben benne rejlő lehetőségeket, és tényleg esély teremtsünk a számunkra, mindegyik számára olyat, amely az ő fejleszthetőségének a felső határa. Még az is elképzelhető, hogy két-három hónap után kiderül egy-egy gyerekről, hogy akár azonnal kiemelhető és áttehető a Dobbantóból egy másik, nagyobb követelményeket támaztató képzési programba.

Az imént utalt arra, hogy a Dobbantó tapasztalatai hatnak a szakmai előkészítő osztályokban alkalmazott módszerekre. Konkrétan milyen elemeket vittek át ide a Dobbantóból?

Az SZFP program keretében működő osztályainkban korábban viszonylag sok tanár tanított, azaz az egyes tantárgyakat egy-egy kolléga tanította. Ezzel szemben a Dobbantóban maximum négy, de inkább három kolléga foglalkozott a teljes tanítási időben a 15 fős csoporttal. Ennek következtében nagyon személyessé vált a tanár-diák kapcsolat, egy-egy kollégához három-négy tanuló kötődik, nagyon sok ponton lép be az egyéni problémakezelés. Úgy tűnik, hogy ez a viszonylag kevés tanárral történő fejlesztés hatékonyabb, mint a hagyományos soktanáros modell. Különösen eredményes a Dobbantóban meghonosodott kettős óravezetés, ahol az egyik tanár vezeti az órát, s a második kolléga segíti a folyamatot, figyeli a tanulók egyéni

26 munkáját, segít az elakadóknak, esetleg elkülönülten fejleszt. Ezt a módszert, miután jóval hatékonyabb, átvittük a szakmai előkészítő osztályokba is. Kialakítottuk itt is a tanárpárok rendszerét. Külön ügyeltünk arra, hogy a négy tanárpár kiválasztásánál minden egyes osztályba kerüljön olyan tanár, aki ért a mentálhigiénéhez, ami a Dobbantóban nálunk kulcsfontosságúnak bizonyult. A kevés tanárral működő tanítás, tanulás-szervezési modell következtében gazdájá lesz a tanulóközösségnek, az osztályteremben lévő eszközöknek. A kollégák bent maradtak szünetekben a teremben, a falakon megjelentek a gyerekek produktumai. Személyesebbé vált a környezet is. Ez a személyesség, a tanárhoz való erősebb érzelmi kötődés, a gyerek erősségeinek a folyamatos tudatosítása vezethet el oda, hogy felismeri a saját értékeit, hogy a sok kudarc után el tudja vele végre hitetni az iskola, hogy ő is

sok mindenben értékes ember, aki előtt perspektíva van. Ha igazgatóként összehasonlítom az SZFP modell és Dobbantó program szerint működő osztályokat, akkor talán a legszembevetőbb különbség ebben van. Az a néhány tanár mindent – a gyereket és a tárgyakat, eszközöket egyaránt – a személyes „felségterületének” tekint. Ezt a szemléletet szeretnénk az iskola egészére lassan kiterjeszteni. Ebben nyújt modellt a Dobbantó. Ugyancsak a Dobbantó mintájára átalakítottuk a felzárkóztató, SZFP modell szerint működő osztályok tanulási környezetét, a konyha kivételével mindegyik osztályteremben dobbantós környezetet hoztunk létre. Mindenütt a Dobbantóval azonos bútorzatot vittünk be. Nagyon jól bevált a Dobbantóban az intim beszélgetések folytatására az a bizonyos kis beszélgető sarok, de menet közben kialakult az igény egy olyan kis helység iránt, ahol a ténylegesen egyéni problémákat

28 meg tudják beszélni a gyerekekkel a tanárok. Ezért egy viszonylag kicsiny helységet ilyen egyéni esetkezelésre alkalmas beszélgető szobává alakítottunk át. Ezt mind az öt osztály tanárai tudják erre a célra használni. Ugyanígy kialakítottunk egy fejlesztő szobát is. Erre különösen az SNI-s gyerekek speciális fejlesztése során van szükség. Speciális fejlesztőeszközöket vettünk, amelyek nemcsak az SNI-s gyerekek, hanem minden fejlesztésre szoruló gyerek esetében hasznosíthatóak. Erre a forrást a Dobbantó programmal kapott pénz időnkénti átcsoportosításával tudtuk megteremteni. Az eszközök és a fejlesztő szoba által lassan egyre több kolléga fertőződik meg ezzel a fejlesztésközpontú szemlélettel. S ebben ez a legfontosabb. A Dobbantó tehát elindított az egyéni foglalkozás, a fejlesztés terén egy szemléletváltást. Ezt a fejlesztő, mentálhigiénés funkciójú egységet ma már széles körben, az iskola egészében hasznosítjuk, hiszen a mentálhigiénés team nemcsak a Dobbantó, illetve a szakmai előkészítő tanulócsoporthoz, hanem az egész iskola számára szolgáltat. A legújabb, még megvalósításra váró elképzelésünk az, hogy a felzárkóztató, előkészítő harmadik emeleti termék folyosó szakaszát is fejlesztési, pedagógiaiilag hasznosítható térré tegyük, oda is pihenő, beszélgető sarkokat, játékokat helyezünk el, mert ez is növeli a tanulók komfortérzetét, erősíti az iskolához való kötődésüket. Azt szeretném ha ebben a térben a sokszor meglehetősen otthontalan gyerek otthonra lelne. Végül is a tanterem melegsége, a konyha, az intímabb szituációkhoz adott beszélgető tér és az így kialakított folyosó mind ezt szolgálja.

Lát-e esélyt arra, hogy ez az egyébként is a hátrányos helyzet kezelését erőteljesen felvállaló Esély Kövessi még inkább dobbantósodjon?

Ha az igények felől közelítek, akkor – amint már utaltam rá – a mai száz tanulón kívül hosszú várólistáink vannak. Tehát jelentős társadalmi, pedagógiai igény mutatkozik egy olyan iskolatípus iránt, amely a peremre sodródott gyerekeket visszavezeti az iskolarendszerbe, a szakképzésbe. Hogy mi lesz a Dobbantó jövője – arra csak a szakképzéssel kapcsolatos tervek ismeretében lehet választ adni. Amennyiben megvalósul az előrehozott szakképzés, s rövidül a képzési idő a mainál talán még több gyerek, fiatal számára lesz szükség a képzést megelőző előkészítő, felzárkóztató programokra. Ugyanis egyre inkább nő azoknak a gyerekeknek az aránya, akik a hiányos tantárgyi ismereteiken, az alacsony kompetenciaszintjeiken túl a szocializáltságuk alacsony szintje, a személyiségük fejletlensége okán sem képesek ilyen rövid idő alatt elsajátítani mindazt, amit ma egy szakma megkövetel. Ebben van szükség az SZFP program és a Dobbantó pedagógiai eredményeit hasznosító programokra, s ehhez sok olyan iskolai környezetre, tanári mentalitásra van szükség, mint ami nálunk a harmadik emeleten, a felzárkóztató osztályok környezetében kezd kibontakozni.

HÁTRÁNYKOMPENZÁLÓ PROGRAMOK EGYMÁS MELLETT

Beszélgetés az Arany János Szakiskolai program, a Szakiskolai Fejlesztési Program és a Dobbantó egymás mellett éléséről

A szolnoki önkormányzat egyszerre két, hátrányos helyzetű tanulók segítségét szolgáló programot – a Halmazotlan Hátrányos helyzetű Tanulók Arany János Kollégiumi Szakiskolai Programját és a Dobbantó Programot – is támogat. A két program sajátosságairól, különbségeiről és kapcsolódásairól *Kállai Mária* alpolgármesterrel és *Szabó Róza* művelődési irodavezetővel beszélgettünk.

Miért tartotta fontosnak Szolnok Város Önkormányzata, hogy támogassa ezt a két, sok vonatkozásban azonos, de számos ponton eltérő célokat követő programot?

Kállai Mária: Egy önkormányzati fenntartónak minden olyan törekvést támogatnia kell, amely valamilyen eszökkel enyhíteni kívánja a társadalmi egyenlőtlenségeket. Mindkét program a hátrányban lévők felzárkózását szolgálja, bár az Arany János Program azokat a tanulókat célozza meg, akik bizonyos értelemben már sokat leküzdöttek a hátrányaikból. Elvégezték az általános iskola nyolcadik évfolyamát, jelentkeztek egy szakiskola 9. évfolyamára, van elképzelésük az életpályájukról.

Ezzel szemben a Dobbantó a leghátrányosabb, az iskolai kudarcok következtében az iskolarendszertől leszakadt, tudásbeli, de még inkább szocializációs hátrányokkal küzdő fiatalokat kívánja visszajuttatni az iskolarendszerbe, esélyt akar adni arra, hogy piacképesse váljanak a munka világában. A két program alapvető különbsége a célcsoportokban van. Az Arany János program tanulóinak azért van támogatásra szüksége, hogy megerősödjének a tanulási motivációik, hogy valóban elérjék a kitűzött céljaikat, ezzel szemben a Dobbantó a peremlétben, a margón lévő fiatalok számára született, azokat segíti, akik esetében a hátrány már-már lehetetlenné teszi a társadalmi integrációt, akik nemritkán hajléktalanok, akiket képletesen és valóságosan is a pincékből, az egérlyukakból kell összeszedni. Ez utóbbi a Dobbantó legnagyobb értéke, hiszen az iskolarendszer keretei között, speciális módszerekkel próbálja a fiatalokat segíteni abban, hogy ezeket a meglehetősen nagy hátrányaikat valahogy ledolgozzák, hogy képesek legyenek felzárkózni. Az Arany János ezt a küldetést nem vállalja, mert a programba való bejutás konszolidáltabb világot tételez fel. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a programban ne történne felzárkóztatás, ne lenne egyénre szabott fejlesztés.

Szabó Róza: Valójában van egy harmadik program, a Szakiskolai Fejlesztési Program, amelyik mind az Arany Jánostól, mind a Dobbantótól eltérő célcsoportot támogat, s némileg más módszerrel próbálja segíteni a lemorzsolódókat, vagy a leszakadás veszélyeinek kitett

gyerekeket. A három program más-más célokat szolgál, miközben vannak érintkezési pontjaik. Az Arany János Szakiskolai Programba kerülők esetében már megtörtént a beiskolázás mivel rendelkeznek eredményes általános iskolai végzettséggel. Miután a bekerülés egyik fő kritériuma a halmozottan hátrányos helyzet, így ez alapvetően a szociális hátrányokat igyekszik kompenzálni. Ezzel a kompenzációval előzi meg az esetleges kudarcot, a lemorzsolódást, s próbálja segíteni azt, hogy a gyerek valamilyen szakmát szerezzen. A gyerek szakmát tanul az iskolában, az iskola szorosan együttműködik a kollégiummal, ahol a tanuló a mindennapjait tölti. A szocializációs hátrányok leküzdésének az alapvető színtere ebben az esetben a kollégium. Az SZFP program nagyjából az Arany János és Dobbantó program között helyezkedik el. Itt ugyanis nem feltétel a befejezett általános iskolai végzettség. Szolnokon az egyéves SZFP program működik, itt tehát a hetedik évfolyam elvégzése a bekerülés kritériuma. Tehát ezek a gyerekek is sokféle értelemben leszakadtak, kudarcokat megéltek, de számukra mégis körvonalazódott egy határozott cél, a szakképzésbe kerülés, valamilyen szakma elsajátítása. Ezt egészíti ki a Dobbantó, amelyben nagyon heterogén összetételű a célcsoport. Van, aki négy-öt osztályt végzett, van, aki már elkezdett egy gimnáziumot vagy valamilyen szakképző iskolát. Épp az a program lényege, hogy nincs markánsan meghatározott bemeneti követelmény. S nem is biztos, hogy a szociális hátrány áll a kudarcok, a kisodródás, a kallódás hátterében. Miután az FSZK, a fogyatékosok esélyegyelőségét

segítő közalapítvány indította, előtérbe kerül a sajátos nevelési igény, amelyet persze tágan kell értelmezni. Azaz ebbe a kategóriába, nemcsak a fogyatékkal élő, hanem a személyiségfejlődésében bekövetkezett zavarok miatt tanulási kudarcot szenvedett fiatalok is beleértendők. Ez a program talán a legsokszínűbb, ez képes a leginkább befogadni a sokféle okból problematikus fiatalokat. A három program együtt teszi lehetővé a hátránykompenzáció rendszerének eredményes működését.

31

Kállai Mária: A legfrissebb PISA felmérés adatai azt mutatják, hogy Magyarországon még mindig az átlagnál meghatározóbb, hogy a család hogyan él, milyenek az anyagi és a kulturális viszonyai, s az is egyértelmű, hogy a gyerek tudását, iskolai eredményességét még mindig erősebben határozzák meg a családi hatások, mint az iskolai erőfeszítések. Mindez aláhúzza azt, hogy a hátrányok kiegyenlítése terén javítani kell az iskola szerepét, speciális programokkal kell segíteni a hátrányban lévőket. S ez a három program a maga differenciált hatásaival együtt tud eleget tenni ennek a követelménynek.

Hogyan vélekednek a fenntartók, az oktatás központi és helyi irányítói az egymás mellett létező felzárkóztató programokról?

Kállai Mária: A fenntartók esetében a Dobbantó kapcsán egy pozitív ráhangolódást látok. Több olyan önkormányzatot ismerek, aki fontosnak érzi ezt a programot, növelni

32 kívánja az ilyen osztályok számát. A Dobbantó csapat kommunikációjában persze hasznos lenne, ha a program szükségességének tényekkel való indoklása erősödne, s az is fontos lenne, hogy a közoktatási törvénytervezetben szereplő Híd programhoz hozzá lehetne kapcsolni mindazt a tapasztalatot, amit a Dobbantó eddigi működése során összegyűjtöttek.

Szabó Róza: A Dobbantó esete jól példázza, hogy milyen nehéz legitimálni, költségvetési szempontból elfogadtatni egy civil kezdeményezést, s aztán beépíteni a rendszerbe. A Dobbantót a Fogyatékos Személyek Esélyegyelőségéért Közalapítvány kezdeményezte, amelyhez az állam végül is adott forrásokat, s ez tette lehetővé az innovációt. Az Arany János program ezzel szemben kifejezetten állami kezdeményezés. A Dobbantó ugyan szintén állami finanszírozású akciókutatás, de nem épült be tartósan a költségvetésbe. A kezdeményezés menedzselésének egyik fontos eleme az állami elfogadtatás, az innováció széleskörű terjesztése, a fenntarthatósághoz szükséges finanszírozás megteremtése. Az Arany János programok ebből a szempontból kétségtelenül kedvezőbb helyzetben vannak, hiszen miután a kezdeményező az államvolt, a működtetés beépült a költségvetésbe. Hasonló a helyzet az SZFP-vel, is miután a költségvetési törvény, úgymond, szintén „ismeri”, tekintve, hogy az oktatási törvény 28-29. paragrafusa alapján szervezhetők szakiskolai előkészítő csoportok. Látható, hogy amíg a Dobbantó nem válik költségvetési értelemben legitimmé, addig a fenntartókon

múlik, hogy indítanak-e majd ilyen osztályokat. Az állandó finanszírozási gondokkal küzdő fenntartók számára nem egyszerű kérdés a Dobbantó típusú innovációkról való döntés, hiszen ez a modell akkor hatékony pedagógiaiilag, ha kis létszámú csoportban működik. Ez viszont költséghatékonyság szempontjából nem rentábilis. Mi itt Szolnokon, látva a program társadalmi fontosságát, a pénzügyi gondjaink ellenére úgy döntöttünk, hogy a Dobbantónak működnie kell, s nem gondoltuk azt, hogy milyen drága 16 fős csoportot ezekkel a feltételekkel működtetni. A Dobbantó típusú programok létezéséhez szükség van egy olyan elkötelezett fenntartóra, mint itt Szolnokon.

Mindegyik programból eltelt tetemes idő, tehát van lehetőség az összehasonlításra. Egyrészt hogyan, milyen kritériumok mentén lehet összehasonlítani ezeket a programokat, másrészt hogyan látják, mennyire töltik be küldetésüket ezek a hátránykompenzáló programok?

Kállai Mária: Nagyon jól működik Szolnok megyében az Arany János Program, miután nagyon komoly elkötelezettséggel dolgoznak a kollégiumaink pedagógusai. Külön örültem neki, hogy egy kiadványban leírták mindazt a tudást, hozzáteszem gyötrelmes, nehéz munkát, amit a program keretében végeztek és végeznek folyamatosan. Ez az egész Arany János Szakiskolai Program jól példázza azt, hogy elkötelezetten milyen komoly értékeket lehet adni a hátrányos helyzetű gyerekeknek. A jó gyakorlatokat, a munka összes tapasztalatát összefoglalták egy

kötetben. A Dobbantó működéséből nem telt el ennyi idő, nincsen mögötte annyi tapasztalat, nem tudott még egy-egy iskolában akkora kultúrát teremteni, hogy ilyen látható, megragadható eredményeket produkáljon. Az eddigi működés tapasztalataiból az azonban már nyilvánvaló, hogy a két program együtt tud működni, hogy egy térségben jól kiegészíti egymást. Ugyancsak így látom az SZFP és az Arany János Program viszonyát. A Dobbantó kapcsán fontos elmondani, hogy egy-egy ilyen innováció – egyébként ilyen volt korábban a MAG¹ projekt is – a benne részt vevő pedagógusokban egy új pedagógiai-módszertani kultúrát alapoz meg. Ezt egy-egy program értékelése kapcsán fontos kritériumként kell kezelni. Bármilyen is egy ilyen program további sorsa, a pedagógusokban kialakult kultúra számos elemében tovább viszi a programot. Ez szerencsés esetben egyfajta módszertani eszköztárrá, modellté áll össze. Számomra az a kérdés, hogy a jövőben, amikor elvben a módszerek, programok terjesztésének, terjedésének az egyik legfőbb módja a referencia iskolák által történő piaci jellegű terjesztés, hogyan tudnak majd terjedni az olyan komplex kultúrákat is fejlesztő programok, mint a MAG vagy a Dobbantó. Jó magyar szokás, hogy egy-egy olyan projekt, amelyhez meghatározott időre van forrás nagyon komoly eredményeket halmoz fel abban a néhány intézményben, amely elnyerte a támogatást. Utána teljesen esetleges, hogy az adott intézményekben mi történik a projekt nyomán létrejött kultúrával. Az innovációknak ez a legfontosabb eleme. Hiszen mit ér különben egy

fejlesztés, ha utána rövid idővel már nem találni a nyomait sem. Külön probléma, hogy végképp nem megoldott a fejlesztő intézmény szélesebb körű kisugárzása, a programok terjesztése. Nem tudtuk mindmáig megoldani a fejlesztések rendszerszintű terjesztésének problémáját. Talán az államilag támogatott programok esetében születő innovációk terjesztése valamivel jobban megoldott. Ezért is aggódom a Dobbantó fejlesztési eredményeinek további sorsa miatt. Pedig az első év eredményei alapján – nemcsak nálunk, hanem országosan is – ígéretesek a Dobbantó eredmények, akár a beiskolázási adatokat, akár a tanulók megtartására, akár pedig a továbbtanulásra vonatkozó adatokat nézzük. Egyébként ma még nem lehet igazi összehasonlításokat tenni az Arany János Szakiskolai Program és a Dobbantó között, mert az előbbi esetében az elmúlt időszakban komoly

1 Megelőzés Alkalmazkodás Gondoskodás című az Országos Közoktatási Intézet által irányított korábbi projekt

34 eredményességi indikátorokat dolgoztak ki, a Dobbantóban pedig ilyenek mentén még nem vizsgálhatóak az eredmények.

Az imént Kállai Mária egy nagyon fontos eredményességi kritériumot említett, nevezetesen ezeknek a programoknak az is fontos értéke, eredménye, hogy általuk egy új pedagógiai kultúra jelenik meg az innováció terepéül szolgáló intézményekben. Hogyan látják: a program ideje alatt átmegy-e valami ebből az új kultúrából, szemléletből a programokban közvetlenül részt vevő pedagógusokon túl a testültekbe, pedagógusközösségekbe? Változik-e szélesebb körben valami ezeken az intézményi terepeken?

Kállai Mária: Ez erőteljesen függ az intézmény vezetőjétől.
Szabó Róza: És nagyon függ az iskola kialakult kultúrájától, légkörétől. Ebben a tekintetben egy más szerepkörből is tudom szemlélni a Dobbantót. Kecskeméten, ahol mentorként dolgozom, végeztünk különböző szinteken egy igény és elégedettség mérést, a diákokkal, a teammel, a nagy tantestülettel, a szülőkkel. Amíg a Dobbantóban közvetlenül részt vevő emberek megszállottan kezdenek foglalkozni az SNI-s, BTMN-s gyerekekkel, meg a célcsoportba tartozó más problémákkal küzdőkkel, de az iskola egészét kevésbé érinti meg ez a probléma. A szakiskolák tantestületei meglehetősen nehezen birkóznak meg az egyre jobban rájuk nehezedő feltételrendszerrel. Még mindig előszeretettel szabadulnak meg a problémás diákoktól. Nagyon lassan ugyan, de a programok terepéül

szolgáló intézményekben néhány kívülálló pedagógus kezdi érteni a programok lényegét. A kecskeméti mérésben egy hatfokozatú skálán 5,6 pontot kapott az egyetértés azzal a kijelentéssel, hogy szükség lenne olyan emberekre, akik értenek a sajátos nevelési igényű tanulókkal való foglalkozáshoz, s egyszersmind vállalják is ezt a tevékenységet. A nevelőtestület tagjainak erre a feladatra való hajlandósága már csak 4,3-as átlagot kapott. A tavalyi mérésben ennél rosszabbak voltak az eredmények, ami azt jelzi, hogy nagyon lassan változnak az ezzel kapcsolatos beállítódások.

Az Arany János programban könnyebben azonosulnak a tanárok az új kultúrával, pedagógiai szemlélettel?

Kállai Mária: Ott is nehezen indult a szemléletváltás. Mesélték kollégák, hogy amikor a kollégista gyerekek-nél voltak családlátogatáson, megdöbbsen az, hogy családok milyen iszonyatos körülmények között élnek. De ez a megdöbbsenő élmény egyszersmind erőt adott ahhoz, hogy a kollégiumi nevelőmunkában mindent megtegyenek azokért a gyerekekért, akik ilyen nehéz helyzetből indultak. Ezek elől a helyzetek elől egyik hátránykompenzáló programban sem nagyon térhetnek ki a pedagógusok, mivel a társadalmi problémák súlyosbodása következtében egyre jobban nő azoknak a tanulóknak az aránya, akik valamilyen szempontból hátrányba kerülnek, akiknek a tanulási, még inkább szocializációs problémáit az iskolában kell kezelni. S ma

egyre inkább olyan családokkal is kapcsolatot kell tartania a pedagógusnak, akik érdektelenek, akiknek az életvezetése valójában megkérdőjelezi, hogy alkalmasak-e a szülőszerepre. Valamikor tárt karokkal várták családlátogatásra a pedagógust, s ma jó néhány család mereven elzárkózik, mint ahogyan jó néhány család esetében nem kis erő és bátorság kell ahhoz, hogy belépjen a házukba. Mindegyik programban vannak olyan gyerekek, akik az iskolai, kollégiumi közösségben rejtőzködnek, nem beszélnek a meglehetősen rossz otthoni körülményeiről. A programok egyik fontos vonása, hogy mindegyik arra készíteti a pedagógust, hogy szembe nézzen a valósággal, azokkal a problémákkal, amelyek ma ott vannak az iskolában, amelyet a hátrányos helyzetű gyerekek bevisznek, s amelyekkel korábban nem találkozott.

Szabó Róza: Az Arany János Program és a Dobbantó között jelentős különbség, hogy az Arany Jánosnak része a körülmények javítása. Van például egy nulladik évfolyam, az oktatásszervezésben is könnyítés van, s a pedagógus többlet bért kap azért, hogy egy ilyen nehéz csoportban vállalja a pedagógiai munkát. A gyerekek ösztöndíjat kapnak, s a programban költségvetési pénz van nagyon sok tevékenységre, kirándulásra, például számos külföldi utazáson vehetnek részt a gyerekek, sok pénz van kulturális programokra. Az Arany János Szakiskolai Programnak – az állami elismertség okán – jobbak a feltételei, mint a Dobbantónak, vagy mint az SZFP-nek. Ezzel is magyarázható, hogy az Arany Jánosban dolgozó kollégák irányába, de

36 még inkább a gyerekek között irigység nyilvánul meg. Sokszor hallani a gyerekektől, hogy „én is tanulok, az én szüleim sem gazdagok, százezer forintot fizettek a szüleim, hogy legyen jogosítványom, az Arany Jánosos miért kaphatja meg ingyen”. A Dobbantóban ugyanakkor nagy pozitívum, hogy a felzárkóztatás, az egyéni fejlesztés körülményeire nagy hangsúly helyeződik, mindenek előtt a kiscsoport nagy előny, s ehhez hasonlóan nagy érték az újszerű tanulási környezet, amire volt az iskoláknak forrása. Az SZFP osztályokban, egyáltalán a Dobbantót befogadó szakiskolákban meg e miatt nyilvánul meg irigység. A Dobbantóban tanító pedagógusok ugyanakkor ezért a munkáért nem kapnak több fizetést, szemben az Arany János programmal. Ugyanakkor óriási pozitívuma a Dobbantónak, hogy amennyiben a pedagógus programot fejleszt, leírja a program egészével vagy az egyes modulokkal kapcsolatos tapasztalatait, komoly pénzt kaphat. Tehát a reflektivitást erőteljesen preferálja a Dobbantó. Születtek olyan esettanulmányok, amelyben a pedagógus egy gyerekkel való foglalkozása kapcsán írja meg az egyéni fejlesztéssel kapcsolatos tapasztalatait. Számos olyan egyedi fejlesztő projektet írtak, s írnak folyamatosan a pedagógusok, amelyet ők kipróbáltak, amellyel kiegészítették a Dobbantó moduljait, s ezek megfelelő szerkesztés után elérhetőek a Dobbantó honlapján, bárki hasznosíthatja őket. Sok olyan projekt készült, amelyet a Dobbantón kívül is lehetne hasznosítani. Ez némiképp válasz arra a problémára, hogy mi lesz nálunk a pedagógiai innovációk fejlesztési eredményeinek a sorsa. Az, hogy

csak alkotó tevékenységért, értékelésért, tapasztalat leírásért van többletpénz, ez a pedagógusok szemléletének gondolkodásának formálása szempontjából óriási dolog. Ezek a pedagógus produktumok jelentik a legfőbb garanciáját annak, hogy, ha a Dobbantó közalapítványi finanszírozása véget ér, akkor is marad a pedagógusok gondolkodásában, szemléletében valami lényeges a program szemléletéből.

A DOBBANTÓ AZ ÍROTT ÉS ELEKTRONIKUS SAJTÓBAN, MÉDIÁBAN

- 38 A Dobbantó programról az elmúlt időszakban számos írás, ismertető és riport látott napvilágot. Ahogy a program haladt előre egyre több szerkesztőség, médium érdeklődését keltette fel a program. Az alábbiakban közreadjuk az általunk elért, megismert sajtómegjelenések linkjeit.

BUDAPEST EDU.

A Fővárosi Oktatási Portál a budapestedu.hu 2010 júniusi száma a Dobbantó tanévzárása kapcsán ismerteti a Dobbantó programot, s jelentős eredménynek minősíti, hogy a tanulók 95%-a be is fejezte az iskolarendszerbe történő visszavezetést szolgáló első tanévet.

A cikk az alábbi linken tölthető le:

http://www.budapestedu.hu/felsomenu/hirek/dobbanto_elso_taneve.html

PEDABLOG

A PEDABLOG címmel működő nagy látogatottságú oktatási portál 2010 szeptemberében részletes ismertetőt közölt „A szakképzésre felkészítő nulladik évfolyam már iskolaérett” címmel a Dobbantó programról. Érdeemes idézni a cikk utolsó mondatát: „Ez igazán nemes, társadalompedagógiai jelentőségű szándék, mely kormányzati intézkedéssel párosulva felbecsülhetetlen értékű oktatási forma lenne.”

A cikk az alábbi linken olvasható:

http://peda.blog.hu/2010/09/20/a_szakkepzesre_felkeszito_nulladik_evfolyam_mar_iskolaerett

KÖZNEVELÉS

A Köznevelés 2010/31. száma ismertetőt közölt a Dobbantó program főbb elemeiről, pedagógiai filozófiájáról, s az első tanév eredményeiről.

A cikk az alábbi linken olvasható:

<http://www.koznev.hu/cikk.php?rov=18&uid=34983>

FÉLEGYHÁZI TV

A Félegyházi TV honlapja fényképekkel tarkított riportot közöl a Kiskunfélegyházán, a Kossuth Lajos Szakiskolában 2011 február 24-én megtartott Dobbantó regionális találkozóról. (A cikk a TV rövid tudósításához kapcsolódik.)

A riport az alábbi linken tölthető le:

<http://felegyhazitv.hu/index.php/hirek/1-kiskunfelegyhaza/2024-dobbanto-regionalis-konferencia-felegyhazan>

MISKOLC TELEVÍZIÓ

A Miskolc Televízió 2010 december 20-i Katedra című adásában stúdióbeszélgetésben foglalkozott a Dobbantó programmal. Kovács Mária mutatta be a program Miskolcon, a Martin János Szakképző iskolában megvalósuló változatát.

<http://minap.hu/mivid.php?ext.a25605>

SZAKOKTATÁS

A Szakoktatás című folyóirat 2010/10 száma Dobbantósok 2009-2010 címmel megjelent írásában mutatja be a Dobbantó programot és annak első eredményeit. Részletesen elemzi a cikk a Dobbantó első tanévében végzett fiatalok továbblépési útjait is.

A cikk letölthető:

http://site.nive.hu/folyoiratok/images/stories/Szakoktatasi/2010/10szam/3101024_dobbantoprogram.pdf

ÚJ PEDAGÓGIAI SZEMLE

Az Új Pedagógiai Szemle 2010 5-6. száma összeállítást közöl a Dobbantó Programban résztvevő pedagógusok jó gyakorlatait bemutató tanulmányokból. A szám 16 cikket ad közre. (Az FSZK-t és a Dobbantó programot ismertető cikkösszeállítás második részét az ÚPSZ következő, megjelenés előtt lévő 2010/7-8. száma közli.)

<http://www.ofi.hu/tudastar/uj-pedagogiai-szemle-110615/uj-pedagogiai-szemle>

ÚJ KATEDRA

Bognár Mária az Új Katedra 2011 május-júniusi számában A Dobbantó projekt és eddigi eredményei címmel írt cikket, amelyben bemutatja a Dobbantó pedagógia sajátosságait, s szól a program már érzékelhető fontosabb eredményeiről is.

A cikk letölthető:

<http://www.ujkatedra.hu/dobbanto-projekt-eddigi>

KÖZELKÉP INTERNETES OLDAL

A Közelkép Hírügynökség honlapjának Civilhírek rovat beszámolót közölt a Dobbantó programról „Egy extra év lehetősége a lemorzsolódottaknak” címmel. A cikk részletesen szól a Dobbantó sajátos tanulásszervezési módszereiről, az egyéni fejlesztésről és a megváltozott pedagógusszerepről.

A cikk letölthető:

http://civilhitek.aspnet.hu/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=484

Fogyatékos Személyek
Esélyegyenlőségéért
Közalapítvány

Dobbantó

1139 Budapest,
Pap Károly utca 4-6.
Telefon: (06-1) 450-3236

dobbanto@fszk.hu
www.fszk.hu/dobbanto